

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR****SEDAT ŞANLI BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2018/6812
Karar Tarihi : 3/7/2019

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR
Hicabi DURSUN
Kadir ÖZKAYA
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Raportör : Umut FIRTINA
Başvurucu : Sedat ŞANLI
Vekili : Av. Erhan AYTEKİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; deprem sebebiyle kalıcı konut yerine prefabrik konuttan yararlandırılan başvurucu yönünden yeterli bir gerekçe gösterilmeden, çelişkili olarak farklı karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının, kalıcı konut tahsis edilmemesi nedeniyle de mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 1/3/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Hak Sahipliği Süreci

8. Diyarbakır ve çevresinde 6/9/1975 tarihinde meydana gelen depremde Lice ilçesi Gürbeyli köyünde bulunan, başvurunun murisine ait ev yıkılmıştır.

9. Deprem nedeniyle evi hasar görenler 15/5/1959 tarihli ve 7269 sayılı Umumi Hayatlara Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun hükümleri uyarınca hak sahibi kabul edilmiştir.

10. Buna göre söz konusu depremdeki ağır hasar ve yıkık binalardan dolayı 8.159 aile hak sahibi kabul edilmiştir. Ayrıca 1975 ve 1976 yıllarında Hani, Kulp ve Lice ilçeleri ile köylerinde geçici ve kalıcı nitelikte toplam 7.115 konut tamamlanıp hak sahiplerine teslim edilmiştir.

11. Gürbeyli köyünde, talep ve taahhütname veren afetzedelerin adı, soyadı, doğum tarihi ve baba adları belirtilmek suretiyle hak sahipliği listesi hazırlanmıştır. Buna göre 82 kişinin hak sahibi olduğu tespit edilmiştir. Hak sahipliğinin belirlenmesinden sonra 82 konut ihale suretiyle yaptırılmıştır.

12. Diyarbakır Valiliğinin (İdare) oluşturduğu komisyonca hazırlanan, hak sahibi olarak kabul edilenlere ait isim listesinde başvurunun murisinin de ismi yer almaktadır. Başvurucu 7269 sayılı Kanun uyarınca hak sahibi olduğunu belirterek adına konut veya kredi verilmesi istemiyle 9/6/2016 tarihinde İdareye başvuruda bulunmuştur. Başvurunun talebine İdarece herhangi bir cevap verilmemiştir.

13. Diyarbakır'ın Lice ilçesi ve çevresinde 1975 yılında yaşanan depreme ilişkin olarak 29/1/2019 tarihli ve 2018/6812 sayılı yazı ile İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığından (AFAD) Anayasa Mahkemesince bilgi ve belge talebinde bulunulmuştur. AFAD tarafından Anayasa Mahkemesine sunulan 25/3/2019 tarihli yazı ekinde yazışmalar, tutanaklar, protokoller, listeler ve fotoğraflar yer almaktadır.

B. Davası Süreci

14. Başvurucu; İdarece düzenlenen hak sahipliği listesinde murisinin adının bulunduğunu, bugüne kadar kendisine herhangi bir konut teslimi yapılmadığını öne sürerek Diyarbakır 3. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) idari işlemin iptali istemiyle 5/10/2016 tarihinde dava açmıştır.

15. Mahkeme 31/3/2017 tarihinde dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; afet sebebiyle borçlanmaları yapılan hak sahiplerine yapılacak konutların kalıcı (betonarme-kârgir) konut olması gerektiği, Mahkemenin ara kararına verilen cevapta ise tahsis edildiği ileri sürülen konutun prefabrik konut (geçici konut) niteliğinde olduğunun ifade edildiği hususuna değinilmiştir. Kararda, İdarenin kalıcı nitelikte bir konutun başvuruçuya devrine ilişkin tapu kayıt örneğini de sunamadığı belirtilerek başvurunun hak sahipliğinin devam ettiği vurgulanmıştır. Mahkeme, Danıştay Ondördüncü Dairesinin benzer bir uyuşmazlıkta vermiş olduğu 7/2/2017 tarihli ve E.2016/9373 K.2017/644 sayılı karara da atıf yaparak başvurunun hak ettiği konutun verilmesi için gerekli işlemlerin gerçekleştirilmesi istemiyle yaptığı talebin zımnen reddine dair işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı kanaatine varmıştır.

16. Davalı İdarenin istinaf talebini inceleyen Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 2. İdare Dava Dairesi 30/11/2017 tarihinde hükmünü kaldırılmasına ve davanın reddine kesin olarak karar vermiştir. Bu kararın gerekçesinde;

i. Lice ve Hani ilçe merkezlerinde teslim edilen konutların ve tapularının hak sahiplerine teslim edildiği, yapılan konutların kesin hesabının ve geçici kabullerinin yapıldığı, hak sahibi olup borçlanmayanların bulunduğu, borçlanma işlemlerini tamamlayarak konutlarda oturanların olduğu, 2013 yılında yapılan tespitlere göre konutlarda hak sahipleri veya murislerinin oturduğu hususlarına vurgu yapılmıştır.

ii. Dosyadaki bilgi ve belgelere göre başvurunun murisine konut teslim edildiği, dolayısıyla murise hak sahipliği nedeniyle 7269 sayılı Kanun hükümleri gereğince ikamet etmesi için gerekli konutun sağlandığı hususuna dikkat çekilmiştir.

iii. Mahkeme "*TBMM 7/8353 sayılı yazılı soru önergesine Çevre ve Şehircilik Bakanı tarafından verilen cevapta; deprem sonrası inşa edilen binaların, prefabrike kalıcı konut olduğu, bu nedenle yeni konut yapılması için bir çalışmanın bulunmadığının bildirildiği, yine Afet İşleri Genel Müdürlüğü'nün 10.07.1991 ve 14.02.1992 günlü yazılarında da; prefabrik konutların, kısa süreli ve geçici iskan için değil, uzun süreli daimi iskan amacıyla yapıldığı, normal bakımlarının yapılması halinde ömürlerinin en az 50 yıl olduğunun belirtildiği*" hususlarını değerlendirerek teslim edilen konutların kalıcı konut niteliğinde olduğu sonucuna varmıştır. Kararda ayrıca 7269 sayılı Kanun'da afet sebebiyle hak sahiplerine teslim edilecek konutların betonarme-kârgir olması gerektiği yolunda bir düzenleme de bulunmadığı ifade edilmiştir.

iv. Mahkeme, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun (İDDK) 9/2/2017 tarihli ve E.2016/4366, K.2017/554 sayılı kararının da bu yönde olduğunu vurgulamıştır.

17. Nihai karar 31/1/2018 tarihinde başvuru vekiline tebliğ edilmiştir.

18. Başvuru 1/3/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

C. Başvurucunun Emsal Olarak Bildirdiği Davanın Süreçleri

19. Danıştay Ondördüncü Dairesinin 17/5/2017 tarihli ve E.2015/5849, K.2017/3362 sayılı kararının ilgili kısımları şöyledir:

"...Yukarıda aktarılan hükümlerin temel amacının, binaların yıkılması, yanması veya oturulamayacak derecede ağır hasara uğraması sebebiyle afete maruz kalanları hak sahibi olarak yapılacak yardımlardan faydalandırmak olduğu tartışmasız olup, 7269 sayılı Yasa uyarınca hak sahibi kabul edilebilmek için 28. madde gereğince yapılan ilandan itibaren iki ay içinde mahallin en büyük mülki amirine yazılı müracaatta bulunarak taahhütname verilmesinin gerekmesi yanında, aynı Yasanın 40. maddesi uyarınca taşınmaz malların hak sahiplerine borçlandırma senetleri imza ettirilmek suretiyle verilmesi, Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca o yerde borçlandırmanın ilanı cihetine gidilmesi ve ilan tarihinden itibaren hak sahiplerinin kabul edilebilir mazeretler dışında 2 ay içerisinde borçlanmalarını yapmaları, binayı da Bakanlıkça mahallinde yaptırılacak duyurudan itibaren 45 gün içinde teslim almaları gerektiği açıktır.

Ayrıca Arşiv Hizmetleri Yönetmeliğinin 5. maddesinde 'Kurum, arşiv malzemesi ve arşivlik malzemenin korunması ile ilgili olarak; a) Yangın, hırsızlık, rutubet, su baskını, toz ve her türlü hayvan ve haşeratin tahriplerine karşı gerekli tedbirlerin alınmasından, ... sorumludur' ve kurum arşivlerinde bulunan belgelerin imhasına ilişkin 29. maddesinde 'Cari işlemlerde fiilen rolü bulunan, saklanmalara belli sürelerde kanun ve diğer mevzuatla tayin olunanlar (özel mevzuat hükümlerine göre lüzumlu görülenler) 30 uncu maddede sayılan malzeme içerisinde yer almış dahi olsalar, Mevzuatın tayin ettiği zaman sınırı veya malzemede belirtilen süre içerisinde ayıklama ve imha işlemine tabi tutulamazlar.' hükmüne yer verildiği, bu düzenleme uyarınca halen yürürlükte olan, işlemleri tamamlanmamış, sonuçları beklenen, ilgilileri açısından kesinleşmemiş işlemler, yani cari işlemler yönünden belgelerin imha edilemeyeceğinin belirtildiği ve bu belgelerin yangın, hırsızlık rutubet vb. olaylardan koruma yükümlülüğünün de idareye ait olduğu dikkate alındığında, davalı idarenin, Arşiv Hizmetleri Yönetmeliği uyarınca belgelerin 10-14 yıl süreyle saklama yükümlülüğünün olduğu ve 1982 yılında meydana gelen yangın nedeniyle arşiv belgelerinin tahrip olduğu, dolayısıyla ilan belgelerinin dosyaya sunulamamasından sorumluluğunun bulunmadığı yolundaki iddiasına itibar edilmemiştir.

Dava dosyasının incelenmesinden; Diyarbakır İli ve çevresinde 06.09.1975 tarihinde meydana gelen deprem nedeniyle Lice İlçesi, Güldiken Köyünde evi hasar görenlerin 7269 sayılı Kanun hükümleri gereğince hak sahibi kabul edildiği, "Hak Sahibi Kabul Edilenlere Ait İsim Listesinde" evi hasar gören davacının murisinin isminin de bulunduğu, hak sahibi kabul edilmesine rağmen davacının murisinin konutunun bugüne kadar teslim edilmediğinden bahisle Diyarbakır Valiliği Afet ve Acil Durum Yönetim Müdürlüğü'ne başvuran davacının, hak ettiği konutun verilmesi veya konut yardımı yapılmasını talep ettiği, anılan başvurunun dava konusu işlemler reddi üzerine bakılmakta olan davanın açıldığı anlaşılmaktadır.

7269 sayılı Kanunun 40.maddesinin 1.fikrasındaki açık düzenleme gereğince ancak Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'nca o yerde borçlandırmanın ilanı tarihinden itibaren Bakanlıkça kabul edilebilir mazereti dışında 2 ay içerisinde borçlanmalarını yapmayanların hak sahipliği kendiliğinden sona erecektir.

Öte yandan, borçlanmaların yapılması için herhangi bir duyuru yapıldığı ya da davacının borçlanmasını yapmasına rağmen konutunu teslim almadığı yolunda idarece dava dosyasına her hangi bir bilgi ve belge sunulmadığı gibi benzer davalarda yapılan ara kararlarına alınan cevaplarda da ilgililerin borçlanmasını yapması ve konutunu teslim alması için ilanların yapıldığına dair herhangi bir belge de sunulamamıştır.

Uyuşmazlıkta, 7269 sayılı Kanunun 40.maddesinin birinci fıkrasında yer alan amir hüküm gereği, Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca afetin meydana geldiği yerde borçlandırmanın ilanı cihetine gidilmesi ve ilan tarihinden itibaren hak sahiplerinin kabul edilebilir mazeretler dışında 2 ay içerisinde borçlanmalarını yapabilmelerinin sağlanması, binayı teslim almaları için de ayrıca mahallinde duyuru yapılması gerektiğinden ve olayda, hak sahiplerinin borçlanmalarını yapmaları ve bilahare konutlarını teslim almaları için herhangi bir ilan ve duyuru yapıldığı yolunda davalı idarece dava dosyasına bilgi ve belge sunulmadığından, Yasanın anılan hükmünden söz edilerek hak sahibi olduğu anlaşılan ve süresi içinde murisinin talep ve taahhütname vermediği yönünde herhangi bir iddiada da bulunulmayan davacının hak sahipliğinin devam ettiği hususu açıktır.

Davalı idare tarafından dosyaya sunulan bilgi ve belgeler incelendiğinde, Lice İlçesi, Güldiken Köyünde yaptırılan konutlardan davacının murisine konut teslimi yapıldığı ileri sürülmüş ise de, 7269 sayılı Kanunun yukarıda aktarılan hükümleri uyarınca, afet sonrası

afetzedelerin geçici barınmalarının sağlanması için geçici konutların yapılabileceği, bu konutlar için yapılan harcamaların borçlandırmaya tabi olmayacağı, **başka bir anlatımla geçici konutlar için hak sahiplerinden bedel alınmayacağı, ancak kalıcı konutlar teslim edildikten sonra geçici konutların boşaltılacağı**, kalıcı konutlar için de hak sahiplerinin söz konusu Kanun uyarınca gerekli borçlandırma işlemlerini tamamlayıp verilen süre içinde kalıcı konutları teslim almalarının gerektiği, idarenin de bu konutlar için borçlandırma işlemleri sonunda belirlenen bedeli öngörülen ödeme planı çerçevesinde tahsil etmesi, hak sahibine konut üzerinde serbestçe taarruf edebilmesini sağlamak için konutunun tapusunun verilmesi ve Türkiye Emlak Bankasının isteği üzerine tapu dairesince kalıcı konut üzerinde ipotek tesis edilmesi gerekmektedir.

Bu durumda; afet sebebiyle borçlanmaları yapılan hak sahiplerine yapılacak konutların **kalıcı konut olması gerektiği**, kalıcı konut olma niteliğinin sadece yapının yapı malzemesine bakılarak araştırmasının yapılamayacağı, **kalıcı konut olup olmadığı hususu araştırılırken söz konusu konut için usulüne uygun borçlandırma işlemlerinin tamamlanıp hak sahibi adına tapu verilmesi gerektiğinden**, davacı adına kayıtlı olduğu iddia edilen afet konutunun kalıcı konut olması halinde buna ilişkin bilgi, belge, tapu kayıtlarının ve konut bedelinin ödendiğine ilişkin dekontlar istenilip incelenerek karar verilmesi gerektiğinden, eksik incelemeyle verilen davanın reddine ilişkin İdare Mahkemesi kararında hukuki isabet görülmüştür.

Açıklanan nedenlerle; Diyarbakır 1. İdare Mahkemesinin 26/03/2015 günlü, E:2014/1341, K:2015/353 sayılı kararının **BOZULMASINA**, "

20. Başvurucu ayrıca bazı hak sahipleri tarafından açılan davalarda Danıştay Öndördüncü Dairesince verilen bozma kararları sonrasında idare mahkemelerince iptal kararları verildiğini belirtmiştir. Diyarbakır 2. İdare Mahkemesinin 13/4/2017 tarihli ve E.2017/653, K.2017/728 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Bu durumda; afet sebebiyle borçlanmaları yapılan hak sahiplerine yapılacak konutların kalıcı konut olması gerektiği, kalıcı konut olma niteliğinin sadece yapının yapı malzemesine bakılarak araştırmasının yapılamayacağı, kalıcı konut olup olmadığı hususu araştırılırken söz konusu konut için usulüne uygun borçlandırma işlemlerinin tamamlanıp hak sahibi adına tapu verilmesi gerektiğinden, davacı adına kayıtlı olduğu iddia edilen afet konutunun kalıcı konut olup olmadığına ilişkin Mahkememizin 17/03/2017 tarihli ara kararı ile Lice Tapu Sicil Müdürlüğü'nden ve davalı idareden;' 1975 tarihli Lice Depremi sebebiyle hak sahipliği bulunan ve Lice İlçesi, Yolçatı Köyü/Mahallesinde inşa edilerek 7269 sayılı Afet Kanunu kapsamında 22663720750T.C Kimlik Nolu davacı ÖMER İZGİ'ye teslim/tahsis edildiği belirtilen taşınmaz bakımından, 7269 sayılı Afet Kanunu kapsamında davacı 'adına kayıtlı bir tapu verilip verilmediği, verilmişse söz konusu afet konutunun tapu kütüğündeki vashının (betonarme, kargir, prefabrikte vs.) sorularak buna ilişkin bilgi, belge ve kayıtların gönderilmesinin istenildiği' söz konusu ara karara verilen cevap ve dosyaya sunulan bilgi ve belgelerden, Lice Tapu Müdürlüğü'nün yetki alanında yapılan TAKBİs sorgulamasında davacı adına kayıtlı afet konutu niteliğinde taşınmaz kaydına rastlanılmadığı, davalı idare tarafından da davacıya teslim edildiği iddia edilen konutun 'prefabrik Deprem Konutu' olduğunun beyan edildiği görüldüğünden, afet sebebiyle davacıya teslim edilen konutun kalıcı (betonarme, kargir) olmayıp, prefabrik konut olduğu, afet sebebiyle herhangi bir taşınmaz kaydı, tapusu bulunmadığı, gönderilen tapu kayıtlarının kadastro çalışmaları neticesinde tesis kadastrosu olarak davacı adına kaydedilen afetten bağımsız taşınmaz niteliğinde olduğu, yani sonuç olarak, afet sebebiyle kalıcı konut yapılp verilen bir tapu senedinden söz edilemediği anlaşılmalı, davacının hak ettiği kalıcı konutun verilmesi için gerekli işlemlerin yapılması istemiyle yaptığı başvurunun reddine dair işlemde hukuka uyarlık bulunmamaktadır."

21. Başvurucu, bazı hak sahipleri tarafından açılan davalarda ise idare mahkemelerince verilen iptal kararlarının Danıştay Ondördüncü Dairesince onandığını belirterek anılan Dairece verilen 2/3/2017 tarihli ve E.2016/7999, K.2017/1261 sayılı kararı dosyaya emsal olarak sunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. Mevzuat Hükümleri

22. 7269 sayılı Kanun'un 13. maddesinin a bendi şöyledir:

"a) Yapılacak işlemlere esas olmak üzere İmar ve İskan Bakanlığınca kurulacak fen kurulları tarafından, afetin meydana geldiği arazinin durumu ile bütün yapılar ve kamu tesisleri incelenerek, hasar tespit raporu düzenlenir."

23. 7269 sayılı Kanun'un 28. maddesinin birinci fıkrasının olay tarihinde yürürlükte bulunan hâli şöyledir:

"Bu kanundan faydalanmak suretiyle kendileri için bina yaptırılmasını isteyenlerin ilân tarihinden itibaren bir ay içinde mahallin en büyük mülkiye âmirine yazılı müracaatta bulunmaları ve taahhütname vermeleri mecburidir."

24. 7269 sayılı Kanun'un 29. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Yıkılan, yanan veya ağır hasara uğrayan veya uğraması muhtemel olan binalarla imar planları gereğince kamulaştırılmasında zorunluluk bulunan yerlerdeki binalarda oturan ailelere hak sahibi olmak şartıyla konut yaptırılır veya kredi verilir"

25. 7269 sayılı Kanun'un 40. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bu Kanuna göre arsa olarak dağıtılan veya üzerinde bina inşa edilen taşınmaz mallar, hak sahiplerine borçlandırma senetleri imza ettirmek sureti ile verilir. Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca o yerde borçlandırmanın ilanı tarihinden itibaren Bakanlıkça kabul edilebilir mazereti dışında 2 ay içerisinde borçlanmalarını yapmayanlarla, borçlanmasını yapmış olmasına rağmen binayı Bakanlıkça mahallinde yaptırılacak duyurudan itibaren 45 gün içinde teslim almayanların hak sahipliği kendiliğinden sona erer."

Bu taşınmaz mallar üzerine, Türkiye Emlak Kredi Bankasının isteği ile, bu banka lehine, tapu dairelerince borçlandırma senetlerine dayanılarak, kanuni ipotek tesis olunur"

26. 28/8/1968 tarihli ve 12988 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Afet Sebebiyle Hak Sahibi Olanların Tespiti Hakkında Yönetmelik'in (Yönetmelik) 2. maddesi şöyledir:

"Afet sebebiyle, kendilerine bina yapılacak veya inşaat kredisi verilecek malik ve hissedarlarla, ebeveyni ile birlikte oturan evli kişilerin hak sahipliği yönünden tayin ve tespitleri bu Yönetmelik esaslarına göre yapılır."

27. Yönetmelik'in 3. maddesi şöyledir:

"Bu Yönetmelikte yer alan "Hak sahibi" deyimini, afetzedelerin, yıkılan veya ağır hasar gören binalarla olan mülkiyet ilişkilerini ve yeniden yapılacak binalardan veya verilecek inşaat kredisinden yararlanabilme durumlarını ifade eder."

28. Yönetmelik'in 4. maddesinin a fıkrası şöyledir:

"Afet sebebiyle, kendilerine ait bulunan konutları yıkılan, yanan veya oturulamayacak derecede ağır hasar gören afetzede aileler, hak sahibi sayılırlar ve bu ailelere yeniden konut yapılır veya konut kredisi verilir."

29. Yönetmelik'in 16. maddesi şöyledir:

"Bu Yönetmelikte belirtilen esaslara ve kıstaslara göre hak sahibi niteliğini taşıyanların, talep ve taahhütname vermelerini sağlamak üzere durum mahallinde ilan olunur. İlanın şekli ve süresi mahallin şartlarına ve imkanlarına göre ilgili mülkiye amirlerince tespit ve takdir olunur."

İlan metninde, yapılacak inşaat yardımının amacı, mahiyeti, şekli, şartları, kimlerin hak sahibi olabilecekleri, talep ve taahhütname verme süresi ve benzer hususlar belirtilir.

İlanın yapıldığı, bir tutanakla belgelendirilir."

30. Yönetmelik'in 17. maddesi şöyledir:

"Hak sahibi durumunda olanlardan, inşaat kredisi verilmesini yada bina yaptırılmasını isteyenlerin 16 ncı maddede belirtilen ilanın yapıldığı günden itibaren iki aylık süre içinde mahallin en büyük mülkiye amirine yazılı olarak talep ve taahhütname vermeleri şarttır. Afet gören yerlerin bitişiğinde veya yakınında, üzerinde bina yaptırılmak üzere tespit edilip imar planına dahil edilen kısımlar içinde binaları kamulaştırılanlar için bu süre, kamulaştırma kararının kendilerine bildirilmesinden veya bu durumun ilanından itibaren hesaplanır. Hastalık, askerlik ve benzer sebeplerle, süresinde talep ve taahhütname verme imkanı bulamayanların durumları İmar ve İskan Bakanlığınca takdir edilir."

31. Yönetmelik'in 18. maddesi şöyledir:

"Talep ve taahhütname metninde: Afet yerinin il, ilçe, bucak, mahalle ve köy itibarıyla adı, hak sahibinin kimliği ve adresi, olmuş veya muhtemel afetin türü, talebin mahiyeti ve konusu, kanundan ve ilgili yönetmelikten doğan yükümlülük ve şartlarla İmar ve İskan Bakanlığınca uygulama metodu, yapı tipleri, yapı kısımları ve boyutları, yerleşme yeri, inşaat süresi, borçlandırma şekil ve süresi ve diğer konularda tespit edilecek şartlara ve esaslara uyulacağı belirtilir. Talep ve taahhütname bir tek metin halinde düzenlendikten sonra hak sahibi tarafından imza edilir ve ilgili mahalle ve köy muhtarlığınca tasdik olunur."

32. Yönetmelik'in 20. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Talep ve taahhütname, ilgili mülkiye amirinin veya tevkil edeceği bir memurun başkanlığında:

a) İmar ve İskan Bakanlığı mahalli kuruluşundan bir,

b) Mahalli tapu dairesinden bir,

c) Belediye teşkilatı olan yerlerde Belediye encümeninden bir, köylerden ise ihtiyar kurulundan bir temsilcinin katılımıyla kurulacak bir komisyon tarafından incelenerek değerlendirilir.”

33. Yönetmelik'in 21. maddesi şöyledir:

“Komisyon, talep ve taahhütname en kısa zamanda inceleyip değerlendirerek hak sahipleri listesini düzenler. İnceleme sırasında, hasar tespit, jeolog ve DSİ raporlarından da yararlanır. Hak sahipleri listesinde afetzedelerin adı, soyadı, doğum tarihi ve baba adları belirtilir. Talep ve taahhütname verenler arasında, bu Yönetmelikte tespit olunan esaslara ve kıstaslara göre hak sahibi niteliğini taşımayanlar varsa, bunlar gerekçeleriyle birlikte ayrı bir listede gösterilir. Listeler düzenlendikten sonra, komisyon üyeleri tarafından imzalanır ve durum ayrıca bir tutanakla belgelendirilir. Hak sahipleri listesi ile tutanaktan birer nüsha İmar ve İskan Bakanlığına gönderilir.”

34. Yönetmelik'in 22. maddesi şöyledir:

“Hak sahibi olmadıkları anlaşılanlara durum yazılı olarak tebliğ olunur. Bu tebligattan itibaren 15 günlük süre içinde ilgililer itirazda bulunabilirler. İtiraz komisyonca incelenerek karara bağlanır. Hak sahipleri ve itiraz konusunda nihai karar İmar ve İskan Bakanlığınca verilir.”

2. Danıştay İçtihadı

35. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 9/2/2017 tarihli ve E.2016/3029, K.2017/538 sayılı kararının ilgili kısımları şöyledir:

“Dava; Diyarbakır İli Lice İlçesi ve çevresinde 06/09/1975 tarihinde meydana gelen depremde Hazro İlçesi, Kavaklıboğaz Köyü'nde bulunan konutunun hasar görmesi nedeniyle 7269 sayılı Kanun hükümleri gereğince hak sahibi kabul edilen davacının, hak sahibi olduğu konutun yapılması ya da kredi verilmesi suretiyle mağduriyetinin giderilmesi için yaptığı başvuru üzerine Diyarbakır Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü'nce tesis edilen 11/09/2013 günlü 2647 sayılı işlemin iptali istemiyle açılmıştır.

Diyarbakır 3. İdare Mahkemesi'nin 24/04/2014 günlü, E: 2013/2636, K:2014/539 sayılı kararıyla; Diyarbakır ili ve çevresinde 06/09/1975 tarihinde meydana gelen deprem nedeniyle Hazro İlçesi, Kavaklıboğaz Köyü'nde evi hasar görenlerin 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun'un hükümleri gereğince hak sahibi kabul edildiği, “Hak Sahibi Kabul Edilenlere Ait İsim Listesinde” evi hasar görenlerin isimlerinin belirlendiği, söz konusu listede davacının ismi yazıldığından davacının hak sahibi olduğu sonucuna varıldığı, 7269 sayılı Kanunun 40.maddesinin birinci fıkrasında yer alan amir hüküm gereği, Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca afetin meydana geldiği yerde borçlandırmanın ilanı cihetine gidilmesi ve ilan tarihinden itibaren hak sahiplerinin kabul edilebilir mazeretler dışında 2 ay içerisinde borçlanmalarını yapabilmelerinin sağlanması, binayı teslim almaları için de ayrıca mahallinde duyuru yapılması gerektiği, uyumsuzlukta hak sahiplerinin borçlanmalarını yapmaları ve bilahare konularını teslim almaları için herhangi bir ilmi ve duyuru yapıldığı yolunda davalı idarece dava dosyasına bilgi ve belge sunulmadığı, ancak; davalı idare tarafından sunulan belgelerden 06/09/1975 döneminde Hazro İlçesi, Kavaklıboğaz Köyü'nde borçlanılmak suretiyle yaptırılan konutlarda oturanlara ait isim listesinde, davacı adına kayıtlı konut tespiti yapıldığının görüldüğü, bu durumda, Diyarbakır İli ve çevresinde 06/09/1975 tarihinde meydana gelen depremde Hazro İlçesi, Kavaklıboğaz Köyü'nde bulunan davacıya deprem konutunun teslim edildiğinin anlaşıldığı, bu sebeple, davacı

tarafından evinin hasar görmesi nedeniyle 7269 sayılı Kanun hükümleri gereğince hak sahibi kabul edildiğinden bahisle adına konut verilmesi ya da konut yardımı yapılması istemiyle yapılan başvurunun reddine ilişkin dava konusu işlemlerde hukuka aykırılık görülmediği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

Anılan karar Danıştay Ondördüncü Dairesi'nin 03/06/2015 günlü, E: 2014/7624, K: 2015/4763 sayılı kararıyla; borçlanmaların yapılması için bir duyuru yapıldığı ya da davacının borçlanmasını yapmasına rağmen, konutunu teslim almadığı yolunda idarece, dava dosyasına her hangi bir bilgi ve belge sunulmadığı gibi benzer davalarda yapılan ara kararlarına alınan cevaplarda da, ilgililerin borçlanmasını yapması ve konutunu teslim alması için ilanların yapıldığına dair her hangi bir belge sunulmadığı, 7269 sayılı yasa gereği hak sahibi olduğu anlaşılan ve süresi içinde talep ve taahhütname vermediği yönünde herhangi bir bilgi ve belge de bulunmayan davacının hak sahipliğinin devam ettiği sonucuna ulaşıldığı, idarece dosyaya sunulan bilgi ve belgelerde Hazro İlçesi, Kavaklıboğaz Köyü'nde davacı adına konut tahsis yapıldığının belirtildiği, bu durumda; afet sebebiyle borçlanmalarını yapan hak sahiplerine yapılacak konutların kalıcı (betonarme, kargir) konut olması gerektiği, adına kayıtlı olduğu iddia edilen afet konutunun kalıcı konut olması halinde buna ilişkin bilgi, belge ve tapu kayıtlarının istenildikten sonra incelenerek karar verilmesi gerektiği, eksik incelemeyle verilen davanın reddine ilişkin İdare Mahkemesi kararında hukuki isabet görülmediği gerekçesiyle bozulmuş ise de; İdare Mahkemesince, bozma kararına uyulmayarak, dava konusu işlemin tesisine dayanak alınan mezkur Kanunda, afet sebebiyle borçlanmaları yapılan hak sahiplerine yapılacak konutların betonarme-kargir olması gerektiği yolunda bir düzenleme bulunmadığı gerekçesinin de eklenmesi suretiyle davanın reddi yolundaki ilk kararda ısrar edilmiştir.

Davacı, Diyarbakır 3. İdare Mahkemesi'nin 15/02/2016 günlü, E:2016/54, K:2016/129 sayılı ısrar kararını temyiz etmekte ve bozulmasını istemektedir.

Temyiz edilen kararla ilgili dosyanın incelenmesinden; Diyarbakır 3. İdare Mahkemesi'nce verilen kararın usul ve hukuka uygun bulunduğu, dilekçede ileri sürülen temyiz nedenlerinin kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte olmadığı anlaşıldığından, davacının temyiz isteminin reddine, Diyarbakır 3. İdare Mahkemesi'nin 15/02/2016 günlü, E:2016/54, K:2016/129 sayılı ısrar kararının ONANMASINA, kararın tebliğ tarihini izleyen 15 (onbeş) gün içinde karar düzeltme yolu açık olmak üzere 09/02/2017 tarihinde oybirliği ile karar verildi."

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

36. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün "Mülkiyetin korunması" kenar başlıklı 1. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

..."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları

37. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin temel amacı, devlet tarafından mülkiyet hakkına yapılan haksız

müdahalelere karşı kişinin korunmasını sağlamaktır. Sözleşme'nin 1. maddesi uyarınca her taraf devlet "kendi yetki alanı içinde bulunan herkesin, Sözleşme'de tanımlanan hakları ve özgürlüklerden yararlanmalarını sağlama" yükümlülüğü altındadır. Bu genel nitelikli görevin yerine getirilmesi, Sözleşme ile güvence altına alınan hakların etkili bir biçimde uygulanmasını sağlamak için bazı pozitif yükümlülükler getirmektedir (*Ališić ve diğerleri/Bosna Hersek, Hırvatistan, Sırbistan, Slovenya ve Makedonya Cumhuriyeti* [BD], B. No: 60642/08, 16/7/2014, § 100; *Sovtransavto Holding/Ukrayna*, B. No: 48553/99, 25/7/2002, § 96).

38. AİHM, Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi ile güvence altına alınan mülkiyet hakkının da bazı pozitif yükümlülükler içerdiğini kabul etmektedir. AİHM'e göre mülkiyet hakkının gerçekten etkili bir biçimde korunabilmesi, devletin müdahale etmeme görevi yanında ayrıca bazı pozitif tedbirler almasını da gerektirmektedir (*Öneryıldız/Türkiye* [BD], B. No: 48939/99, 30/11/2004, § 134; *Broniowski/Polonya* [BD], B. No: 31443/96, 22/6/2004, § 143).

39. AİHM, Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin devletin doğrudan müdahalesinin söz konusu olmadığı, özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklar yönünden de -belirli durumlarda- mülkiyet hakkının korunması için gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü içerdiğini kabul etmektedir. Pozitif yükümlülükleri çerçevesinde devletin -özel kişiler arası mülkiyet ilişkileri bakımından olsa bile- kişilerin mülkiyet haklarına yapılacak keyfi müdahalelere karşı hukuksal bir koruma sağlaması gerekmektedir. Bu bağlamda devlet, özellikle tarafların mülkiyet hakkına ilişkin uyuşmazlıklar yönünden gerekli usule ilişkin güvenceleri sunan etkin bir yargısal mekanizma oluşturma yükümlülüğü altındadır. Bu çerçevede oluşturulan yargı yollarında ulusal mahkemeler de iç hukukta yer alan ilgili kanunlar ışığında makul ve adil bir biçimde mülkiyet uyuşmazlıklarını çözmek durumundadır. Mahkeme, bu gerekliliğin sağlanıp sağlanmadığını değerlendiren uygulanan usulün bütününe incelemektedir (*Sovtransavto Holding/Ukrayna*, § 96; *Fuklev/Ukrayna*, B. No: 71186/01, 7/6/2005, §§ 90, 91; *Kotov/Rusya* [BD], B. No: 54522/00, 3/4/2012, § 112; *Anheuser-Busch Inc./Portekiz* [BD], B. No: 73049/01, 11/1/2007, §§ 82-87; *Capital Bank AD/Bulgaristan*, B. No: 49429/99, 24/11/2005, § 134; *Kushoglu/Bulgaristan*, B. No: 48191/99, 10/5/2007, § 47).

40. Bununla birlikte AİHM iç hukukun yorumlanması ve uygulanması konusundaki görevinin sınırlı olduğunu, ulusal mahkemelerin hukuk kurallarının yorumlanması bakımından sahip oldukları takdir hakkına açık bir keyfîlik veya bariz bir takdir hatası içermedikçe karışamayacağını belirtmektedir (*Anheuser-Busch Inc./Portekiz*, § 83).

41. Diğer taraftan AİHM, her ne kadar Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinde açık olarak usule ilişkin güvencelerden söz edilmese de bu maddenin keyfi müdahalelerden korunmak amacıyla mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerin kanun dışı veya keyfi ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazların sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya konabilme olanağının tanınması güvencesini kapsadığını belirtmektedir. Bu değerlendirme ise uygulanan sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır (*AGOSI/Birleşik Krallık*, B. No: 9118/80, 24/10/1986, § 60; *Jokela/Finlandiya*, B. No: 28856/95, 21/5/2002, § 45).

42. AİHM ayrıca usule ilişkin güvencelerin özel kişiler arasında ihtilaf oluşturan mülkiyet hakkı ile ilgili meseleler yanında taraflardan birinin devlet olması durumunda da geçerli olduğunu belirtmiştir (*Plechanow/Polonya*, B. No: 22279/04, 7/7/2009, § 100). Bu

bağlamda mülkiyet hakkının korunmasına dair usule ilişkin güvenceler kapsamında mahkeme kararlarının ilgili ve yeterli bir gerekçeye sahip olması gerektiğine değinilmiştir. AİHM'e göre bu zorunluluk davacının her iddiasına ayrıntılı cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte en azından mülk sahibinin esasa ilişkin temel iddia ve itirazlarının yargılama makamlarınca yapılacak dikkatli ve özenli bir inceleme sonucunda karşılanması gerektiği vurgulanmıştır (*Gereksar ve diğerleri/Türkiye*, B. No: 34764/05, 34786/05, 34800/05, 34811/05, 1/2/2011, § 54).

43. *Gereksar ve diğerleri/Türkiye* kararına konu olayda idare tarafından sulama kanalına hasar verilmesi nedeniyle başvurucuların tarlalarının zarar görmesi söz konusudur. AİHM, derece mahkemelerinin kararlarının başvurucuların davanın sonucuna etkili olabilecek mahiyetteki iddia ve itirazlarına cevap verecek nitelikte, yeterli bir gerekçe içermediği tespitine yer vermiştir. AİHM, bu sebeple Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinde öngörülen usul güvencelerinin yerine getirilmediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (*Gereksar ve diğerleri/Türkiye*, §§ 55-64).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

44. Mahkemenin 3/7/2019 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

45. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Şerif Ay* (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

46. Başvurucu 1975 yılında Lice'de yaşanan deprem sebebiyle hak sahibi kabul edildiğini, 7269 sayılı Kanun kapsamında meşru bir beklentisinin bulunduğunu ancak başvurusuna rağmen kendisine kalıcı nitelikte konut tahsisi yapılmadığını belirterek mülkiyet hakkının ve sosyal devlet ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

47. Anayasa'nın "*Mülkiyet hakkı*" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

48. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu sosyal devlet ilkesinin de ihlal

edildiğini ileri sürmüş ise de başvuru sahibinin kabul edilmesine rağmen kendisine kalıcı nitelikte konut tahsis edilmediği yönündeki şikâyetlerinin mülkiyet hakkının ihlali iddiası kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

49. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Mülkün Varlığı

50. Somut olayda başvuru sahibinin deprem sebebiyle 7269 sayılı Kanun kapsamında hak sahibi olduğu açıktır. Bu husus, hem derece mahkemeleri hem de İdare tarafından kabul edilmektedir. Anılan Kanun'da hak sahiplerine birtakım şartların yerine getirilmesi şartıyla konut tahsis edileceği düzenlenmiştir. İdare, ilk derece mahkemesi aşamasında başvuru adına konut teslimi yapıldığını ileri sürmüştür. İstinaf aşamasında ise hak sahipliği nedeniyle başvurucuya ikamet etmesi için gerekli konutun sağlandığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Yargılama esnasında ileri sürülen hususlar ve nihayetinde istinaf mahkemesince yapılan tespit gözönüne alındığında başvuru sahibinin 7269 sayılı Kanun'da konut tahsisi için öngörülen şartları yerine getirdiğinin kabulü gerekmektedir. Bu çerçevede başvuru sahibinin 35. madde kapsamında korunması gereken bir menfaatinin bulunduğu tartışmadan varestedir.

51. Mülkiyet hakkının usule ilişkin güvenceleri hem özel kişiler arasındaki mülkiyet uyuşmazlıklarında hem de taraflardan birinin kamu gücü olduğu durumlarda geçerlidir. Bu bağlamda mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğunda usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için derece mahkemelerinin kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu zorunluluk davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etkili esasa ilişkin temel iddia ve itirazların yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılanması gerekmektedir (*Kamil Darbaz ve GYO Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti.*, B. No: 2015/12563, 24/5/2018, § 53).

52. Başvuru konusu olayda yukarıda yer alan ilke ışığında pozitif yükümlülükler bağlamında inceleme yapılması gerekmektedir.

ii. Genel İlkeler

53. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında "*Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.*" denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Bu maddede bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkının gerçekten ve etkili bir şekilde korunabilmesi yalnızca devletin müdahaleden kaçınmasına bağlı değildir. Anayasa'nın 5. ve 35. maddeleri uyarınca devletin mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin pozitif yükümlülükleri de bulunmaktadır. Bu pozitif yükümlülükler, kimi durumlarda özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklar da dâhil olmak üzere mülkiyet hakkının korunması için belirli tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir (*Türkiye Emekliler Derneği*, B. No: 2012/1035, 17/7/2014, §§ 34-38; *Eyyüp Boynukara*, B. No: 2013/7842, 17/2/2016, §§ 39-41).

54. Devletin pozitif yükümlülükleri, mülkiyet hakkına yapılan müdahalelere karşı usule ilişkin güvenceleri sunan, yargısal yolları da içeren etkili hukuksal bir çerçeve oluşturma ve oluşturulan bu hukuksal çerçeve kapsamında yargısal ve idari makamların bireylerin özel kişilerle olan uyumsuzluklarında etkili ve adil bir karar vermesini temin etme sorumluluklarını da içermektedir (*Selahattin Turan*, B. No: 2014/11410, 22/6/2017, § 41).

55. Başvuru konusu olayda özel kişiler arasındaki borç ilişkisi nedeniyle alacaklının alacağı zamanında ödenmesinin teminat altına alınması amacıyla borçlunun taşınmazı üzerindeki tasarruf yetkisinin bir mahkeme kararına dayalı olarak geçici şekilde kısıtlanması söz konusudur. Buna göre başvurunun mülkiyet hakkına yönelik olarak kamu makamlarına doğrudan yapılan bir müdahale mevcut değildir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi daha önce pek çok kararında kimi durumlarda özel kişiler arasındaki uyumsuzluklarda dahi devlete düşen pozitif yükümlülükler olduğunu kabul etmiştir (*Türkiye Emekliler Derneği*, § 34; *Eyyüp Boynukara*, B. No: 2013/7842, 17/2/2016, §§ 39-41; *Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri A.Ş.*, B. No: 2014/8649, 15/2/2017, § 44; *Selahattin Turan*, §§ 36-41).

56. Anayasa'nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkının gerçekten ve etkili bir şekilde korunabilmesi yalnızca devletin müdahaleden kaçınmasına bağlı değildir. Anayasa'nın 5. ve 35. maddeleri uyarınca devletin mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin pozitif yükümlülükleri de bulunmaktadır. Bu pozitif yükümlülükler kimi durumlarda özel kişiler arasındaki uyumsuzluklar da dâhil olmak üzere mülkiyet hakkının korunması için belirli tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir (*Eyyüp Boynukara*, §§ 39-41; *Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri A.Ş.*, § 44).

57. Ancak hemen belirtmek gerekir ki bazı durumlarda devletin pozitif ve negatif yükümlülüklerinin birbirinden ayrılması da mümkün olamamaktadır. Üstelik devletin ister pozitif isterse de negatif yükümlülükleri söz konusu olsun uygulanacak ilkeler de çoğunlukla önemli ölçüde benzeşmektedir. (*Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti.* [GK], B. No: 2014/17196, 25/10/2018, § 70)

iii. İlkelerin Olaya Uygulanması

58. Başvurucunun murisi, 7269 sayılı Kanun kapsamında hak sahibi olan bir afetzededir. Başvurucu, anılan Kanun'a istinaden hak sahibi olduğunu belirterek adma konut veya kredi verilmesi istemiyle idareye başvuru yapmış; başvurunun reddedilmesi üzerine dava açmıştır.

59. Konu ile ilgili olarak Danıştay İDDK tarafından 9/2/2017 tarihinde karar verilmiştir. Danıştay İDDK kararı; Lice ve Hani ilçe merkezlerinde teslim edilen konutların hak sahiplerine teslim edildiği, yapılan konutların kesin hesabının ve geçici kabullerinin yapıldığı, hak sahibi olup borçlanmayan ve borçlanma işlemlerini tamamlayıp konutlarda oturanların olduğu, 2013 yılında yapılan tespitlerde konutlarda hak sahipleri veya murislerinin oturduğu, Türkiye Büyük Millet Meclisi 7/8353 sayılı yazılı soru önergesine Çevre ve Şehircilik Bakanı tarafından verilen cevap ile Afet İşleri Genel Müdürlüğünün 10/7/1991 ve 14/2/1992 tarihli yazılarındaki hususlar dikkate alındığında teslim edilen konutların kalıcı konut niteliğinde olduğunun anlaşıldığı, 7269 sayılı Kanun'da afet sebebiyle hak sahiplerine teslim edilecek konutların betonarme-kârgir olması gerektiği yolunda bir düzenleme de bulunmadığı, başvurunun murisine hak sahipliği nedeniyle 7269 sayılı Kanun hükümleri gereğince ikamet etmesi için gerekli konutun sağlandığı yorumuna dayanmaktadır (bkz. § 34).

60. Başvurucunun murisine somut olayda fiili olarak bir konut teslim edilmiştir. Başvurucu bu konutun 7269 sayılı Kanun'un aradığı anlamda kalıcı konut olmadığını ileri sürmüş ise de Danıştay İDDK kararında bu konutların kalıcı prefabrik konut niteliğinde olduğu ve bu nitelikte bir konut teslim edilmesinin de idarenin üzerine düşen yükümlülüğü yerine getirdiği anlamına geleceği kabul edilmiştir. Anayasa Mahkemesinin 7269 sayılı Kanun hükümlerine göre idarece hangi konutların teslim edileceğini belirleme gibi bir görevi bulunmaktadır. Bu hususu belirleyip takdir etme görevi açık bir keyfîlik veya bariz takdir hatası da içermediği sürece derece mahkemelerine aittir. Somut olayda da yaşanan deprem sonrası yapılan yazışmalar ve idari belgeler dikkate alındığında derece mahkemelerince ilgili kanun hükümlerinin yorumu ile varılan sonucun keyfi olduğu veya bariz takdir hatası içerdiği söylenemez.

61. Bununla birlikte aradan kırk dört yıl geçtiği hâlde başvurucuya teslim edilen konut yönünden bir tapu kaydı verilip verildiği araştırılmamıştır. Hâlbuki başvurucunun şikâyetinin kanunda öngörülen şekilde konut teslimi yapılmadığı dikkate alınmalıdır. Nitekim dava dilekçesinde başvurucu deprem sebebiyle hak sahibi olmasına rağmen kendisine bugüne değin konut teslim edilmediğinden yakınmıştır. Başvurucuya fiili olarak bir konut teslimi yapıldığı kabul edilmiş ise de bu konuta ilişkin bir tapu kaydının verilmiş olup olmadığı belirsizdir. Konutu edinme yönünde 7269 sayılı Kanun hükümlerine dayalı olarak meşru bir beklentisi olan başvurucunun bu beklentisinin karşılandığından söz edilebilmesi için mülkiyet belgesi niteliği taşıyan tapu kaydının kendisine verilmiş olması gerekir. Nitekim derece mahkemelerinin işaret ettiği ilgili mevzuatta da hak sahipleri lehine tapu kaydının düzenlenerek idare lehine ipotek tesis edileceğinin belirtildiği görülmektedir.

62. Başvuru konusu olayda ise uyumsuzluğun sonucuna etkili bu husus araştırılmadan karara varılmıştır. Dolayısıyla deprem sebebiyle hak sahibi olan başvurucunun 7269 sayılı Kanun hükümlerine göre mevcut olan konut edinme yönünde bir meşru beklentisi mevcut olduğuna göre aradan kırk dört yıl geçtiği hâlde şikâyetine konu olan, idarenin yükümlülüğü çerçevesinde sözü geçen konuta ait tapu kaydının düzenlenip düzenlenmediği araştırılmadığından mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirilmediği kanaatine ulaşılmıştır.

63. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları Yönünden

64. Başvurucu, deprem sebebiyle konut tahsis edilmesine ilişkin olarak verilen kararlar neticesinde bazı hak sahiplerine konut teslimi yapılırken kendisinin bu haktan yararlandırılmaması nedeniyle mülkiyet hakkı kapsamında, ayrımcılık yasağının ve adil yargılanma hakkı bağlamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

65. Somut başvuruya konu mahkeme kararının Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında mülkiyet hakkını ihlal ettiği sonucuna varıldığından başvurucunun ileri sürdüğü diğer şikâyetler hakkında ayrıca değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

66. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvuru hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...”

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

67. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hak ve hürriyetin ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle devam eden ihlalin durdurulması, ihlale konu kararın veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, § 55).

68. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilmeden önce ihlalin kaynağının belirlenmesi gerekir. Buna göre ihlal; idari eylem ve işlemler, yargısal işlemler veya yasama işlemlerinden kaynaklanabilir. İhlalin kaynağının belirlenmesi uygun giderim yolunun belirlenebilmesi bakımından önem taşımaktadır (*Mehmet Doğan*, § 57).

69. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı durumlarda 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü’nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca kural olarak ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmedilir (*Mehmet Doğan*, § 58).

70. Buna göre Anayasa Mahkemesince ihlalin tespit edildiği hâllerde yargılamanın yenilenmesinin gerekliliği hususundaki takdir derece mahkemelerine değil ihlalin varlığını tespit eden Anayasa Mahkemesine bırakılmıştır. Derece mahkemeleri ise Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirttiği doğrultuda ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yapmakla yükümlüdür (*Mehmet Doğan*, § 59).

71. Bu bağlamda derece mahkemesinin öncelikle yapması gereken şey, bir temel hak veya özgürlüğü ihlal ettiği veya idari makamlar tarafından bir temel hak veya özgürlüğe yönelik olarak gerçekleştirilen ihlali gideremediği tespit edilen önceki kararını kaldırmaktır. Derece mahkemesi, kararın kaldırılmasından sonraki aşamada ise Anayasa Mahkemesi kararında tespit edilen ihlalin sonuçlarını gidermek için gereken işlemleri yapmak durumundadır (*Mehmet Doğan*, § 60).

72. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılmak üzere kararın yerel mahkemeye gönderilmesi talebinde bulunmuştur.

73. Başvuruda, mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

74. Bu durumda mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Buna göre yapılacak yeniden yargılama ise 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda derece mahkemelerince yapılması gereken iş, öncelikle ihlale yol açan mahkeme kararının ortadan kaldırılması ve nihayet ihlal sonucuna uygun olarak konu ile ilgili ve yeterli bir gerekçe içeren yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır 3. İdare Mahkemesine (E.2016/1287) gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

75. Yargılama gideri olarak 2.475 TL vekâlet ücretinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Diğer ihlal iddialarının ayrıca incelenmesine YER OLMADIĞINA,

E. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır 3. İdare Mahkemesine (E.2016/1287) GÖNDERİLMESİNE,

F. 2.475 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/7/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ